

Лариса Богиня,
*директор навчально-наукового центру
з підготовки іноземних громадян
Полтавського державного медичного університету,
м. Полтава, Україна*

КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ПРАКТИЦІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Ключові слова: українська мова як іноземна, іноземні здобувачі освіти, комунікативні навички, міжкультурна взаємодія.

Українська мова для іноземних здобувачів вищої освіти є не лише засобом отримання фахової підготовки, а й, передусім, «мовою виживання» в соціокультурному просторі України, комунікації з носіями мови у повсякденному житті.

Питанню формування україномовних комунікативних компетенцій присвячено роботи вітчизняних дослідників Г. Швець, Д. Мазурик, Н. Ушакової, І. Кушнір, С. Варави, О. Антонів, Л. Васецької, Г. Василенко.

Мета цієї роботи – дослідження деяких особливостей формування комунікативних навичок на доуніверситетському етапі навчання у процесі міжкультурної взаємодії іноземних студентів з українцями й між собою.

Практичні потреби забезпечення якісного засвоєння навичок спілкування інокомунікантів українською, пошук нових педагогічних технологій, методів і засобів навчання зумовлюють актуальність цієї розвідки.

Комунікативні навички, яких набувають під час вивчення іноземної мови, мають забезпечити взаємодію з іншими людьми, розуміння їхніх повідомлень; правильну передачу інформації, отриманої від співрозмовника, із засобів масової інформації тощо. Комунікативні навички іноземних здобувачів вищої освіти є підґрунтям для набуття україномовної комунікативної компетентності,

яку ми, поділяючи думку Г. Мацюк, розуміємо як «встановлення та підтримування необхідних контактів в українськомовному середовищі на основі знань, умінь та навичок, якими володіють інокомуніканти, ураховуючи зміст, потреби, мотиви та соціальні норми поведінки в конкретній ситуації» [3, с. 67].

Позаяк іноземні студенти, що здобувають освіту у ЗВО України, зокрема й ПДМУ, навчаються в полінаціональних академічних групах, важливим чинником спілкування є міжкультурна взаємодія іноземців не лише з українцями, а й з представниками інших народів і культур. Отже, комунікативна компетентність, у тому числі й професійна, забезпечується формуванням низки компетенцій, серед яких варто виокремити *«комунікативні компетенції – толерантність, вміння спілкуватися...; міжкультурні компетенції – розуміння відмінностей, розуміння один одного, здатність жити з людьми різних культур, мов, релігій ...»* [2, с. 144].

На основі аналізу наукових джерел, спираючись на особистий досвід навчання мови як іноземної, окреслимо деякі особливості формування комунікативних навичок у процесі міжкультурної взаємодії іноземних здобувачів вищої освіти під час доуніверситетської підготовки.

Навчання інокомунікантів української мови як іноземної на початковому етапі має на меті формування мовних навичок і мовленнєвих умінь у комунікативно значимих ситуаціях спілкування у побуті й освітньому просторі закладу вищої освіти. Система вправ і комунікативних завдань передбачає оволодіння знаннями і навичками в усіх видах мовленнєвої діяльності. Наголосимо, що комунікативні ситуації, які пропонуються викладачем української мови як іноземної до обговорення в аудиторії (як оффлайн, так і онлайн) максимально наближені до реальних, що спонукає інокомунікантів до спілкування. Навчальні презентації, подкасти, відеокліпи, короткометражні фільми унаочнюють мовленнєвий процес, справляють емоційний вплив, що підвищує ефективність засвоєння комунікативних навичок.

З досвіду зазначимо, що у перші місяці вивчення української мови як іноземної доцільно багаторазове повторення лексичних одиниць, запитань і відповідей у різних формах: демонстраційних зразках, діалогах, текстах, тренувальних вправах тощо. Залучення слухового й зорового каналів сприйняття інформації уможлиблює доведення до автоматизму комунікативних навичок у ситуаціях знайомства, спілкування в деканаті, бібліотеці, лікарні, аптеці, магазинах чи закладах громадського харчування, транспорті й інших задля задоволення комунікативних потреб [5].

Варто зазначити, що більшість навчально-методичних матеріалів з української мови як іноземної містять приклади мовних норм спілкування у різних сферах життя людини. Порівнюючи під час занять усталені мовленнєві норми українського соціуму з відповідними нормами спілкування у рідних країнах інокомунікантів, вирішуємо завдання формування толерантного, виваженого діалогу, сприйняття співрозмовника і його культурних, релігійних, поведінкових особливостей через різноманітність звичаїв і обрядів.

До прикладу, вивчаючи тему «Знайомство», майбутні медики опановують українські імена й прізвища, назви професій, форми звертання тощо, навички уживання яких розвиватимуть і надалі задля комунікації в ситуації «лікар-пацієнт», заповнення паспортної частини медичної картки тощо. Обговорюючи норми звертання до осіб різного віку, соціального статусу, інокомуніканти наголошують на особливостях рідної мови, традицій уживання подібних форм у країнах походження, додаючи елементи до власної мовної картини світу.

Залежно від теми й навчальної мети заняття пропонуємо іноземним студентам створити презентації, відео, написати пост в Інстаграмі («Вища освіта в моїй країні», «Транспорт у моєму рідному місці», «Національні свята батьківщини», «Національні страви: готуємо разом» тощо)

Створення і застосування інтерактивних завдань з використанням інфографіки, хмар слів, електронних навчальних платформ тощо дозволяє вдосконалювати комунікативні навички в цікавій формі, з ігровими

елементами, що додає впевненості іноземним здобувачам освіти у своїй спроможності опанувати мову країни, де вони навчаються.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у розширенні навчального комплексу з української мови як іноземної соціокультурно орієнтованими навчально-методичними матеріалами.

Список використаних джерел

1. Богиня Л. В. Перспективні технології формування комунікативної компетенції іноземних здобувачів освіти / Л. В. Богиня, Є. В. Горбенко // International scientific and practical conference “Pedagogy and psychology in the modern world: interaction vectors” : conference proceedings, May 28–29, 2021. – Wloclawek : Baltija Publishing, 2021. – P. 105–110.

2. Лещенко Т.О. Розвиток ключових компетенцій майбутнього медика на заняттях української мови як іноземної / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко, М. М. Жовнір, В. О. Курило // Issues of practice and science : Abstracts of II International Scientific and Practical Conference, 27–29 September 2021, London, Great Britain. – London, 2021. – P. 143–145.

3. Мацюк Г. Особливості формування українськомовної комунікативної компетентності іноземних здобувачів вищої освіти. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2022. Вип. 40. С. 67–79. DOI: 10.26565/2073-4379-2022-40-05.

4. Мацюк З. Соціалізація іноземців засобами української мови як лінгвістична проблема / З. Мацюк, О. Антонів // Мова і суспільство, 201. Вип. 9. С. 14-20

5. Українська мова як іноземна. Початковий фонетико-граматичний курс. Довідкові матеріали й тренувальні вправи : навч. посіб. для іноземних студентів / Л. В. Богиня, Є. В. Горбенко, Т. В. Савицька ; за ред. К. В. Дегтярьової. – Полтава : Українська медична стоматологічна академія, 2021. – 120 с.